

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

87. An in dubio, si causa tacita in dispensatione sit finalis, vel impulsiva dispensatio sit invalida? Ex part. 8. tr. 3. res.. 62.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

sunt dispensationes, omnino separatae secus vero, si duplici impedimenti ad matrimonium contrahendum, dispensatio in eodem rescripto obtineretur, ut voti castitatis, & consanguinitatis, nam subreptio dolosa in altero vitabit totam dispensationem, quoniam, cum sit rescriptum ad eandem causam, eundemque finem respiciens, quoad utramque partem censetur profus vnum. Vide Sanchez de matrimonio, lib. 8. disput. 21. num. 71. & 72. cui ego addo Merollam tom. 2. disp. 4. cap. 6. num. 403. & alios penes ipsos.

RESOL. LXXXV.

An subreptio dolosa, ut totum rescriptum vitiet, sufficiat, ut sit circa causam etiam impulsivam? Et quid, si subreptio sit circa causam finalem? Ex p. 8. tr. 3. Ref. 91.

§. 1. Affirmative respondet Syluester verb. Rescriptum, quest. 66. & 7. Corduba in summa, quest. 45. opin. 1. punct. 1. immediate ante 3. rationem, Gutierrez, quest. Canonice. lib. 2. cap. 15. numer. 134. & ita asserunt, cap. super litteris de rescript. indistincte intelligendum esse siue subreptio dolosa versetur circa causam finalem, vel impulsivam.

2. At ego contrarium sentio, & assero, solam subreptionem circa causam finalem illam vitare, dicendum est, quantumvis malitia, & dolus adit in tacenda veritate, vel exprimenda falsitate solius causae impulsivae totius, vel partis rescripti, nihil ipsius vitari. Et ita intelligitur d. cap. super litteris; quare solum dispensationes, & caetera rescripta censentur, quando, siue ignoranter, siue dolo, est taciturnitas veri, siue expressio falsi in causa finali. Et tunc, si ea subreptio, tacendo verum, siue exprimendo falsum contingat in causa finali totius rescripti, & ita totum rescriptum afficit, vitabit totum, siue per fraudem, siue per ignorantiam contingat.

3. Et ideo textus in cap. super litteris, intelligendus est de subreptione circa causam finalem; quia agit de taciturnitate veritatis, vel expressione falsitatis causae conducentis ad valorem rescripti: at causa impulsiva non est huiusmodi, sed sola causa finalis, ut probauimus in superioribus; ergo de sola subreptione circa causam finalem agit. Secundo, quia textus, quoad hoc, aequiparat profus malitiam, & fraudem in tacenda veritate, vel exprimenda falsitate: sed tacens veritatem, quam explicare non tenetur, qualis est circa causam impulsivam, non potest fraude, vel malitia notari, haec enim culpam implicat: cum tamen nulla sit in eorum taciturnitate, quae quis explicare non tenetur. Nec obstat, quod in mendacij expressione delictum sit: nam si non contingat circa causam conducentem ad rescripti valorem, non afficitur id delictum malitia speciali mendacij, ratione rescripti, in quo contingit, ut bene inquit Sanchez loco citat. Sicut mentiens in Confessione sacramentali, circa rem non necessariam confitentiam, reus est mendacij simplicis, & non mendacij ad confessionem attentantis. Sicut ergo hoc mendacium non vitat confessionem, ut bene probat Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 22. sect. 10. num. 5. ita neque illud debet vitare rescriptum.

RESOL. LXXXVI.

An in dubio, utrum causa expressa in narrativa alicuius rescripti sit finalis, vel impulsiva, censenda

si impulsiva, & non finalis?

Idem dicendum est, quando dubium est, an satis probetur veritas narratorum: vel quia est dubium, an causa falsa allegata sit finalis. Ex p. 4. tr. 3. Ref. 64.

§. 1. Negativam sententiam docet Villalobos in summa tom. 1. tract. 2. difficult. 43. num. 7. vbi sic ait: [Quando uniesse duda si la causa fue solo impulsiva o final, algunos dicen que se ha de presumir impulsiva, y dicen que en duda en este caso haurya de valer la dispensacion. Otros tienen que no se ha de presumir si no final, anzi lo tienen Baldo Socino, y esta sentencia tengo por mas cierta, y que en duda no ha de valer la dispensacion por que la ley esta en posesion, y assi es menester que la dispensacion sea cierta.] Ita ille, & ante illum Molina de iust. tom. 1. tract. 2. disput. 173. & haec opinio est probabilis.

2. Sed ego contrarium non minus probabilem esse existimo, quam tuerentur Doctores, quos citat & sequitur Sanchez de matrimo. tom. 9. lib. 8. disput. 21. num. 20. quibus ego addo Sanctarellum var. resol. part. 1. quest. 59. num. 5. Granado in 1. 2. D. Thomas, controuer. 7. tract. 3. disp. 17. sect. 4. num. 30. Caltum Palaum tom. 1. tract. 3. disput. 6. punct. 16. §. 5. num. 3. Menochium vol. 2. consil. 106. num. 91. & Laurentium de Portel in respons. mor. part. 3. cas. 8. numer. 2. asserentes in casu dubio an sit causa finalis, an vero solum impulsiva, praesumi impulsivam, & non finalem, quia semper debet stare praesumptio in favorem actus; quod idem dicendum est cum Palao vbi supra, ut ego alibi adnotavi, quando dubium est, an dispensatio valida sit, quia dubium est, an satis probetur veritas narratorum, vel quia est dubium an causa falsa allegata sit finalis; nam in his casibus praesumendum est validam esse dispensationem. Vide Sanchez vbi supra num. 25. illustrissimae Societatis Iesu decus & ornamentum.

RESOL. LXXXVII.

An in dubio, si causa tacita in dispensatione sit finalis, vel impulsiva, dispensatio sit invalida? Ex p. 8. tr. 3. Ref. 62.

§. 1. De hac quaestione ego egi in part. 4. tract. 3. resolution. 64. & pro parte affirmativa adduxi Molinam, & Villalobos, quibus nunc addo Ochaguiam de sacramenti. Matrimon. tractat. 4. §. 9. num. 710. Gutierrez pract. questio. lib. 3. quest. 17. num. 115. Menochium consil. 272. num. 57. vol. 3. & Baldum consil. 355. vol. 1. Probatur primo, quia Pontifex concedit Ordinario, aut Confessario, ut dispenset, si preces veritate nitantur, at quando est dubium, non nituntur veritate. Secundo, quia cum de impedimento constat, & dispensatio dubia sit, stat possessio pro impedimento.

2. Sed ego, vbi supra, negativam sententiam adhaesi cum multis Doctores; quibus nunc addo Riminaldum consil. 275. num. 17. vol. 3. & consil. 362. n. 6. & seq. vol. 5. Salas de legibus. disput. 20. sect. 15. num. 122. & Bonacinam disput. 1. quest. 2. punct. 6. in fine. Quia in dubio semper actus praesumendus est validus.

3. Et ad primum argumentum contrariae sententiae responderi Sanchez, quod cum in eo dubio praesumatur pro valore dispensationis, praevalet ea pars, ut preces verae sint.

4. Ad secundum dicit, quod possessioni illi, stanti pro impedimento, praepoderat praesumptio valoris actus, qui

Sup. hoc late
infra in Ref.
103, & signa-
ter à l. 5. §. 1.

Sup. hoc late
infra in Ref.
103, & signa-
ter à l. 5. §. 1.

Alibi in
Ref. 103
& 104
ad
medum.

Quae hic
Ref. ante
dens, & in
Ref. 103
& 104
ad
medum.

qui in dubio, & quantum fieri potest, praesumendus est. Nam praesumptio faciens actum valere, reputatur reliquis firmior, & potentior, vt probat Menochius de praesump. lib. 6. praesump. 4.

RESOL. LXXXVIII.

An qui dubitat, num dispensatio obienta, sit valida? Et notatur, quod quando dubitatur, an causa in dispensatione, vel gratia, aut privilegio, tacita, vel falso expressa sit finalis, vel tantum impulsiva, praesumendum sit esse causam impulsivam, & non finalem. Ex p. 1. 3. Ref. 45.

ras expressa sit finalis, quae vitiat dispensationem, vel tantum impulsiva, quae non vitiat; item quando dubium est, an satis probetur veritas narrationum in supplicatione, &c. & negatiuam sententiam docet Coninch de Sacram. diffus. 33. dub. 6. num. 93. vide etiam Gutierrez lib. 3. pract. 99. quast. 77. num. 115. Menochium volum. 3. consil. 262. num. 57. Barbolam part. 1. leg. 1. numer. 84. pro solut. matrim. & alios penes ipsos. Haec opinio est probabilis.

2. Sed non minus probabilem contrariam esse existimo, quam tuetur Salas de legibus, disp. 20. sect. 15. num. 22. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 21. num. 25. & alij quia in dubio semper praesumitur actus validus, cap. Abbate, de verb. significat. & consequenter dicendum est, quod possessio sit pro valore actus, & in dubio causa praesumitur semper impulsiva. Ceteras rationes videbis apud Sanchez; adi illum, & non pigebit. Vide etiam Riminaldum volum. 3. cons. 275. num. 17. & volum. 5. cons. 562. num. 26. & sequenti. & Bonacinum de legib. tom. 2. disp. 1. quast. 2. punct. 6. num. 4. hanc sententiam docentes.

3. Verum post haec scripta inveni nouissime Franciscum Merollam in suis disp. 3. cap. 3. diff. 3. coroll. 14. num. 178. negatiuam sententiam aduersus Sanchez docere; sed ego his non obstantibus, non discedo ab eius sententia affirmatiua, quam praeter citatos Doctores, etiam docet, & sustinet amicissimus Pater Sanctarellus tom. 1. variar. resol. quast. 59. per totam. Dico igitur, quod quando dubitatur an dispensatio sit valida, an subreptitia, praesumendum est, quod sit valida; nam in re dubia iudicandum est in fauorem actus. Ideo haec omnia Confessarij mente teneant, nam vt dixi, pluries haec dubitatio in facti contingentia potest accidere; & secundum hanc opinionem consulentes; seu penitentes a multis laboribus liberabuntur.

RESOL. XC.

An taciturnitas veri reddat subreptitiuam dispensationem, quando taceatur aliquid, quod secundum stylum Curiae est necessario declarandum? Ex p. 1. tit. 10. Refol. 42.

§. 1. Affirmatiue respondet Sanchez tom. 2. lib. 8. disp. 21. quast. 1. Layman. in Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 22. numer. 18. Et ratio est: quia stylus Curiae facit ius, vt ex multis probat Barbolam in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 2. cap. 11. numer. 3. Ego, &c.

2. Sed Granado in part. 2. contr. 7. tract. 3. part. 2. disp. 17. sect. 6. num. 46. docet, tunc stylum Curiae facere ius, quando constat, eum esse talem, vt prudentis arbitrio inducat obligationem etiam in foro conscientiae; quod non semper constat: imò Henric. lib. 12. cap. 3. num. 7. asserit, taciturnitatem veri non vitare dispensationem in foro conscientiae, sed solum in externo; licet stylus Curiae petat vt non taceatur: & Ceuallos in 99. pract. quast. 737. à num. 20. ait, eiusmodi stylum non obligare extra Curiam; quod idem sentiunt alij Doctores: & praeterea stylum Curiae variari, variat Pontifice, & non obligare, nisi sit scriptus, & à Papa approbatus, Quod quidem deseruiet, vt non reputetur subreptitia dispensatio, in qua taceatur verum contra stylum Curiae; nisi certo constiterit, talem esse stylum, vt in foro animae obliget, & in eo loco

praeterita, & doctrina huius textus lege ibi Ref. eius secunde nor & infra in Ref. 102. §. vlt. ad me dium.

Sup. hoc in Ref. seq. signanter in §. Itaque, & lege Refol. not. seq.

Sup. hoc stylo curiae latissime supra in Ref. 63. §. difficultas. & in multis aliis eius annot. & in Ref. seq. §. Itaque, & in aliis eius not.

RESOL. LXXXIX.

An in dubio circa dispensationem matrimonij, dispensatio censenda sit valida, v. g. vt si causa tacita, vel falso inter alias veras expressa sit finalis, vel tantum impulsiva? Idem est, quando dubium est, an satis probetur veritas narratorum in supplicatione, &c. Ex part. 3. tit. 6. & Milcz. Ref. 9.

§. 1. Hic casus frequenter potest accidere, vt si v. g. causa tacita, vel falso inter alias ve-